

Mgr. Szlávitý Ágnes¹

Észak-Bácska munkaerő-piaci tendenciái²

A 21. században a munkavállalók képezik a vállalati gazdálkodás legfontosabb erőforrását, hiszen csak a motivált, innovatív, megfelelő tudással és készségekkel rendelkező dolgozók hatékony munkája által valósíthatók meg a szervezeti célok, a piacon való megmaradás és sikeres előrehaladás.

Az emberi erőforrások a regionális fejlesztések fontos elemei, hiszen a kívánt változások nem jöhetnek létre magasan képzett és kreatív munkavállalók nélkül. Egy térség fejlődési potenciálja tehát jelentős mértékben emberi erőforrásainak minőségétől függ. A regionális fejlesztési stratégiák tervezésekor fontos megismerni a régió munkaerő-piaci helyzetét. A határ menti együttműködési lehetőségek gyarapodása szükségessé teszi a Magyarországgal határos, nagy részben magyarok lakta észak-bácskai régió jelenlegi munkaerő-piaci helyzetének feltérképezését és a munkaerő-piaci változások megismerését. Jelen munka célja bemutatni Észak-Bácska foglalkoztatási és munkanélküliségi helyzetét a 2004-es és 2006-os év nyilvántartási adatai alapján.

Vajdaság munkaerő-piaci helyzetét illetően fontos kiemelni azt a tényt, hogy a gazdasági és politikai krízis éveit megelőzően az északi tartomány az ország egyik legfejlettebb régiója volt a munkaerő szempontjából. A munkavállalók magas iskolai képesítésének, a régió gazdasági, kulturális és infrastrukturális fejlettségének köszönhetően, a tartomány kedvező munkaerő-piaci potenciállal rendelkezett. Az elmúlt évtized gazdasági problémái mellett régióinkban egy sajátos probléma is jelentkezett, mégpedig a jelentős emigráció és imigráció. A délszláv háborúk után, 1999-ben még mindig mintegy 870 000 menekült tartózkodott Szerbiában. Jelentős részük Vajdaságban telepedett le. A menekültek bevándorlása nem csupán a régió nemzetiségi összetételét, de a munkavállalók szakképzettségi szintjét is jelentősen befolyásolta. A jugoszláviai háború kezdetén mintegy 200 ezer fiatal szakember hagyta el az országot. A társadalmi és gazdasági kilátástalanság miatt kivándorolt, főleg magasan szakképzett munkavállalók nagy érvágást jelentettek Vajdaság munkaerő kínálatában is. (Gábrity Molnár, 2003)

Vajdaság még mindig tradicionális gazdasági szerkezettel rendelkezik, hiszen az ipar foglalkoztatja a munkaerő legszámottevőbb részét. A lezajlott gazdaságátalakítási folyamatok eredményeként nőtt a magánszektorban dolgozók aránya. A munkanélküliség gondja hasonló arányban sújtja a női és a férfi munkavállalókat, a pályakezdőket és azokat, akik korábban már munkaviszonyban voltak. Vajdaságban a munkát keresők többsége középiskolát vagy magasabb iskolát végzett, tartósan munkanélküli egyén. A dolgozók munkavesztésének fő oka a vállalat megszűnése vagy a dolgozók technológia felesleggé válása. Vajdaság kistérségei között a munkanélküliségi helyzet alapján jelentős eltérések tapasztalhatók. (Szlávitý, 2006)

Észak-Bácska Vajdaság Magyarországgal határos, gazdaságilag, infrastrukturálisan és kulturálisan egyik legfejlettebb körzete, melyet Szabadka, Topolya

¹ Az Újvidéki Egyetem szabadkai Közgazdaságtudományi Kar tanársegéde, PhD hallgató - Budapest

² A kutatást támogatta a Magyar Tudományos Akadémia Titkársága (Budapest)

és Kishegyes községek alkotnak összesen 199 413 lakossal és Szabadka központtal. A 2002-es népszámlálás adatai szerint Szabadka községnek 147 758, Topolya községnek 38 179, míg Kishegyes községnek 13 476 lakosa volt. Észak-Bácska 1 784 km²-en fekszik, területének 89,9%-a mezőgazdasági földterület, míg közigazgatása alá 45 település tartozik. A körzet munkaerő-piaci helyzetének adatait a Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat szabadkai kirendeltsége tartja nyilván.

1. számú táblázat: Észak-Bácska munkaerő-piaci alapadatai

Munkaerő-piaci alapadatok	2004	2006
Foglalkoztatottak száma összesen	47 230	55 450
Önálló tevékenységet folytatók száma	11 649	12 083
Önálló mezőgazdasági termeléssel foglalkozók	4 650	4 180
Munkát keresők száma	26 546	30 142
Munkanélküliségi ráta	33,6 %	31,05 %

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2004-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat és A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Észak-Bácska 2004-re és 2006-ra vonatkozó munkaerő-piaci alapadatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az eltelt három év alatt kismértékű javulás történt, hiszen jelentősen nőtt a foglalkoztatottak száma. Nőtt azonban a munkát keresők száma is, de kisebb mértékben, így a munkanélküliségi ráta is csökkent, de még jelentős, több mint 31%-os munkanélküliséget jelez. Észak-Bácska foglalkoztatottainak ágazati eloszlását a következő táblázat mutatja be.

2. számú táblázat: Észak-Bácska foglalkoztatottainak ágazati eloszlása

Ágazat	2004		2006	
	szám	%	szám	%
Mezőgazdaság, erdészet és vízgazdálkodás	4 065	11,4	3 998	9,2
Bányászat és érckitermelés	58	0,2	29	0,1
Feldolgozóipar	13 306	37,4	12 875	29,7
Elektromos áram-, gáz- és vízelőállítás	717	2,0	754	1,7
Építészet	1 246	3,5	1 779	4,1
Nagy- és kiskereskedelem	2 444	6,9	6 481	14,9
Vendéglátóipar	205	0,6	382	0,9
Közlekedés, raktározás	2 516	7,1	3 100	7,1
Pénzügyi közvetítés	530	1,5	455	1,0
Ingatlanközvetítés	625	1,8	3 103	7,2
Államigazgatás és szociális biztosítás	1 449	4,1	1 514	3,5
Oktatás	3 144	8,8	3 333	7,7
Egészségügyi és szociális munka	4 328	12,2	4 287	9,9
Egyéb kommunális, társadalmi és személyi szolgálat.	948	2,7	1 277	2,9
<i>Összesen - minden ágazatban</i>	<i>35 581</i>	<i>75,3</i>	<i>43 367</i>	<i>78,2</i>
<i>Önálló tevékenységek</i>	<i>11 649</i>	<i>24,7</i>	<i>12 083</i>	<i>21,8</i>
Összesen	47 230	100	55 450	100

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2004-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat és A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

A 2004 és 2006 között eltelt időszakban Észak-Bácska foglalkoztatottainak ágazati eloszlásában jelentős változások történtek. Csökkent a foglalkoztatottak száma a természeti adottságok alapján a körzetben eddig legjelentősebb mezőgazdasági ágazatban és az azon alapuló feldolgozóiparban. Nőtt viszont az építészetben dolgozók száma és megnégyszereződött az ingatlanközvetítéssel foglalkozók száma, ami a körzetben lezajlott jelentős építőipari beruházások eredményének tudható be. Ugrásszerűen megnövekedett a kereskedelem területén dolgozók száma is, hiszen 2006-ban a dolgozók csaknem 15%-a itt találta meg megélhetését. Észak-Bácska munkanélküliségi helyzetének bemutatását a munkanélküliek kor és nem szerinti eloszlásával kezdjük.

3. számú táblázat: A munkanélküliek kor szerinti megoszlása – 2004. december 31-én

Korcsoport	2004. december 31-én				2006. december 31-én			
	Összesen		Nők		Összesen		Nők	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%
18 éves korig	181	0,7	86	0,3	173	0,7	91	0,3
19-25 év	4 664	17,8	2 435	9,3	4 187	16	2 132	8,1
26-30 év	3 676	14,0	2 113	8,0	3 245	12,4	1 834	7,0
31- 40 év	6 225	23,7	3 550	13,5	5 742	21,9	3 317	12,7
41 – 50 év	6 200	23,6	3 109	11,8	6 239	23,8	3 299	12,6
50 év felett	5 309	20,2	2 153	8,2	6 605	25,2	2 729	10,4
Összesen	26 255	100	13 446	51,2	23 191	100	13 402	51,2

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2004-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat és A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Bácska északi részén a munkanélküliek több mint fele nő. Érdekes, hogy az arányuk az eltelt három év alatt nem változott. Míg 2004-ben a munkát keresők legnépesebb csoportját a 41 és 50 év közötti lakosság alkotta, addig 2006-ban az 50 évnél idősebb munkanélküliek voltak a legtöbben. A vizsgált időszakban a 31-40 és a 41-50 év közötti lakosok körében is jelentős volt a munkanélküliek aránya. Ezen adatok jelentős munkanélküliségre mutatnak rá, hiszen a munkavállalás szempontjából nagy potenciállal rendelkező korcsoportból került ki a munkanélküliek csaknem fele. Azt, hogy a munkanélküliek milyen régóta várnak munkára a következő táblázat mutatja be.

4. számú táblázat: A munkanélküliség időtartama Észak-Bácskában

Kategóriák	2004				2006			
	Összesen	%	Nők	%	Összesen	%	Nők	%
Első munka-helyre várók	10 527	40,10	5 857	22,31	9 826	37,5	5 548	21,2
1 évig	10 454	39,8	4 783	18,2	7 601	29	3 510	13,4
1-2 év	4 602	17,5	2 275	8,7	5 185	19,8	2 448	9,3

2-3 év	3 012	11,5	1 596	6,1	3 908	14,9	1 965	7,5
3-5 év	2 822	10,7	1 497	5,7	3 932	15	2 082	7,9
5-8 év	2 170	8,3	1 265	4,8	2 273	8,7	1 301	5,0
8-10 év	1 103	4,2	670	2,5	926	3,5	557	2,1
10 év felett	2 092	7,9	1 360	5,2	2 366	9,0	1 239	5,9
Összesen	26 255	100	13 446	51,2	26 191	100	13 402	51,2

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2004-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat
A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

A munkaerőpiaci gondok súlyosságát jól reprezentálja az a tény, hogy a munkanélküliek csaknem 40%-a még nem is volt munkaviszonyban, az első munkahelyére vár, bár az eltelt három év alatt a számuk egy picivel csökkent s 2006-ban arányuk 37,5% volt. A munkájukat elvesztők többsége 1- 5 éve vár munkalehetségre. Sajnálatos tény, hogy 2006-ban azon munkanélküliek aránya, akik több mint 10 éve nem találnak munkalehetséget 9%-ra emelkedett. A következő két kimutatás a munkanélküliek végzettség szerinti eloszlását, a szabad munkahelyek és a munkába állás végzettség szerinti szerkezetét mutatja be 2004-ben, majd 2006-ban.

5. számú táblázat: A munkanélküliek végzettség szerinti megoszlása, szabad munkahelyek és munkába állás eloszlási adatai végzettség szerint
Észak-Bácskában 2004-ben

Végzettség	Munka- nélküliek	Munka- nélküli nők	Szabad munka- hely	Munkába- állás	Munkába- állás realiz. %	Foglalkoztat ási ráta
I	10 483	5 298	4 880	4 078	83,6	10,99
II	1 702	922	1 690	1 55	96,6	18,10
III	6 702	2 796	4 970	4 467	89,9	12,87
IV	6 034	3 762	3 686	3 234	87,7	10,67
V	230	44	164	159	97,0	7,14
VI	621	346	451	453	100,4	17,18
VII/1	477	277	1 855	1 309	70,6	38,42
VII/2	4	1	82	12	14,6	25,00
VIII	2	0	32	5	15,6	0,00
Szakképesítés nélkül	12 185	6 220	6 489	5 633	86,6	11,84
Szakképesítéssel	14 070	7 266	11 243	9 639	85,7	12,96
Összesen	26 255	13 446	17 732	15 272	86,1	12,45

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2004-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Észak-Bácskában 2004-ben a munkanélküliek 46%-a szakképesítés nélküli egyén volt. Emellett, legtöbbször a III és IV végzettségi kategóriából kerültek ki, vagyis középiskolai végzettséggel rendelkeztek. A szabad munkahelyek jelentős része is ebből a kategóriából került ki, de számottevő volt a szakképesítést nem követelő munkahelyek számaránya és az itt munkát találók száma is. Emellett, a középiskolai végzettségűek találtak nagy számban munkalehetséget. Legnagyobb arányban a VI számú főiskolai, illetve a II számú általános iskolai végzettséget igénylő munkahelyek teltek be, míg a foglalkoztatási ráta az egyetemi végzettséggel rendelkezők körében volt a legmagasabb.

A körzet 2006-ra vonatkozó hasonló adatait a következő táblázat foglalja össze.

6. számú táblázat: A munkanélküliek végzettség szerinti megoszlása, szabad munkahelyek és munkába állás eloszlási adatai végzettség szerint Észak-Bácskában 2006-ban

Végzettség	Munkanélküliek	Munkanélküli nők	Szabad munkahelyek	Munkába állás	Munkába állás realiz. %	Foglalkoztatási ráta
I	10 824	5 558	7 858	7 095	90,3	35,58
II	1 609	864	2 326	2 575	110,7	50,28
III	6 408	2 671	8004	7 603	95,0	22,30
IV	5 948	3 642	5 664	5 254	92,8	22,21
V	221	38	198	148	74,7	15,87
VI	683	369	664	640	96,4	20,51
VII/1	484	255	2 427	1 867	76,9	42,15
VII/2	484	255	104	44	42,3	43,75
VIII	2	0	51	15	29,4	00,00
Szakképesít. nélkül	12 433	6 422	10 184	8 670	95,0	37,41
Szakképesítéssel	13 758	6 980	17 112	15 571	91	23,20
Összesen	26 191	13 402	27 296	25 241	92,5	28,49

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

A 2006-os év adatai Észak-Bácska munkaerő-piaci helyzetének javulására mutatnak, hiszen csaknem 10 000-el nőtt a szabad munkahelyek száma, több mint duplájára növekedett a foglalkoztatási ráta és számottevően nőtt a munkába állás realizációja is, mely 2006-ban az általános iskolai végzettségűek körében volt a legmagasabb. A munkanélküliek nagy része még mindig a középiskolai végzettségűek köréből kerül ki, s a legnagyobb arányban a VI számú főiskolai, illetve a II számú általános iskolai végzettséget követelő szabad munkahelyeket sikerült betölteni.

Az utolsó két táblázat gazdasági ágazatok szerint mutatja be a munkanélküliek, a szabad munkahelyek és a munkába állás helyzetét Észak-Bácskában a 2004-es és a 2006-os esztendőben.

7. számú táblázat: A munkanélküliek gazdasági tevékenységek szerinti eloszlása, a szabad munkahelyek struktúrája és a munkába állás eloszlása gazdasági tevékenységek szerint 2004-ben

Tevékenység	Munkanélküliek		Szabad munkahelyek		Munkába állás	
	szám	%	szám	%	szám	%
Mezőgazdaság, élelmiszeripar	2 248	8,5	1 415	8,0	1 227	8,5
Erdészet és ffeldolgozás	474	1,8	172	1,0	137	0,9
Geológia, bányászat és metalurgia	38	0,1	29	0,2	26	0,2
Gépészet és fémmegmunkálás	2 537	9,6	1 138	6,4	1 041	7,2

Elektrotechnika	907	3,4	395	2,2	353	2,4
Vegyészet, nemfémek és grafika	773	2,9	390	2,2	378	2,6
Textil- és bőripar	1 519	5,7	1 110	6,3	849	5,9
Kommunális és kisipari szolgáltatások	292	1,1	349	2,0	334	2,3
Geodézia és építészet	891	3,4	499	2,8	426	3,0
Közlekedés	719	2,7	790	4,5	760	5,3
Kereskedelem, vendéglátóipar, turizmus	1 737	6,6	3 413	19,3	3 447	23,9
Közgazdaság, jog és adminisztráció	1 684	6,4	2 919	16,5	1 763	12,2
Oktatás és nevelés	364	1,4	831	4,7	539	3,7
Társadalmi és humán területek	156	0,6	221	1,2	142	1,0
Természettudományi-matematikai területek	199	0,8	17	0,1	9	0,1
Kultúra, művészetek és tájékoztatás	171	0,6	183	1,0	138	1,0
Egészségügy, gyógyszerészet, szociális védelem	318	1,2	510	2,9	338	2,3
Testnevelés és sport	13	0,0	10	0,1	9	0,1
Egyéb	11 414	43,1	3 327	18,8	2 524	17,5
Összesen	26 454	100,0	17 718	100,0	14 440	100,0

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2004-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Észak-Bácskában 2004-ben a munkanélküliek legnagyobb csoportja a gépészet területéről került ki, de jelentős volt a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban tapasztalható munkanélküliség is. A munkanélküliek kb. 12%-a került ki a kereskedelmi és a közgazdasági területekről. A szabad munkahelyek nagy része a kereskedelem és a közgazdaság területén volt tapasztalható, de jelentős volt a mezőgazdaság területén levő szabad munkahelyek száma is. Bácska északi részében a munkába állók legnagyobb része a kereskedelem területén talált munkalehetőséget.

8. számú táblázat: A munkanélküliek gazdasági tevékenységek szerinti eloszlása, a szabad munkahelyek struktúrája és a munkába állás eloszlása gazdasági tevékenységek szerint 2006-ban

Tevékenység	Munkanélküliek		Szabad munkahelyek		Munkába állás	
	szám	%	szám	%	szám	%
Mezőgazdaság, élelmiszeripar	2 376	9.1	1 762	6.5	1 718	6.8
Erdészet és ffeldolgozás	413	1.6	280	1.0	227	0.9
Geológia, bányászat, metallurgia	33	0.1	19	0.1	13	0.1
Gépészet és fémmegmunkálás	2 419	9.2	1 597	5.9	1 349	5.3
Elektrotechnika	839	3.2	973	3.6	872	3.5

Vegyészet, nemfémek, grafika	738	2.8	614	2.2	610	2.4
Textil- és bőripar	1 330	5.1	1 801	6.6	1 523	6.0
Kommunális és kisipari szolgáltatások	289	1.1	552	2.0	546	2.2
Geodézia és építészet	880	3.4	955	3.5	966	3.8
Közlekedés	741	2.8	1 115	4.1	1 128	4.5
Kereskedelem, vendéglátóipar és turizmus	1 596	6.1	5 605	20.5	5 669	22.5
Közgazdaság, jog, adminisztráció	1 584	6.0	3 321	12.2	3 325	13.2
Oktatás és nevelés	321	1.2	1 048	3.8	684	2.7
Társadalmi és humán területek	165	0.6	399	1.5	322	1.3
Természettudományi-matematikai területek	197	0.8	37	0.1	27	0.1
Kultúra, művészetek, tájékoztatás	129	0.5	266	1.0	252	1.0
Egészségügy, gyógyszerészet és szociális védelem	391	1.5	834	3.1	755	3.0
Testnevelés és sport	17	0.1	25	0.1	21	0.1
Egyéb	11 733	44.8	6 093	22.3	5 234	20.7
Összesen	26 191	100	27 296	100.0	25 241	100.0

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Észak-Bácska munkanélküli lakosainak gazdasági ágazonkénti eloszlását vizsgálva, a 2006-os nyilvántartási adatok alapján szembeűnő, hogy valamelyest nőtt a mezőgazdaságból kikerűlt munkanélküliek aránya, de a kereskedelemi és közgazdasági területeken is jelentős változások tapasztalhatóak. Az eltelt három év alatt ugyanis nőtt a kereskedelemben levő szabad munkahelyek száma, de kissé csökkent a munkába állás százalékaránya, bár még mindig itt található a legtöbb szabad munkahely és itt is helyezkednek el a legtöbbben. A közgazdasági területen csökkent a szabad munkahelyek száma és a munkába állás aránya is, valószínűleg a költségcsökkentő, racionalizálási törekvések eredményeként.

Észak-Bácskában a 2004-es évben a munkanélküliségi ráta 33,6%, a munkanélküliek száma 26 525, míg a foglalkoztatottak száma 47 230 volt. Vajdaság egészétől eltérően a foglalkoztatottak nagyon jelentős része a feldolgozóiparban dolgozott, de a tartományi átlagtól jóval nagyobb volt a mezőgazdaságban dolgozók aránya is. A munkanélküliek 51,2%-a nő, első munkahelyére pedig a munkanélküliek 40%-a várt Ugyanennyi volt az 1 évnél rövidebb ideje munkanélküliek aránya is. A 10 évnél hosszabb ideje munka nélkül levők aránya 8% volt. A munkanélküliek legnagyobb része a 31 és 40 valamint a 41 és 50 éves korcsoportúak közül került ki. A munkát keresők 46%-a szakképesítés nélküli egyén, de jelentős volt a középiskolai végzettségű munkanélküliek aránya is. Kedvező körűlmény, hogy a szabad munkahelyek is e kategóriákból kerültek ki nagy számban. A munkanélküliek gazdasági ágazatok szerinti elemzése is Észak-Bácska sajátos helyzetére mutat rá, hiszen a tartományi szinten is jelentős gépészet mellett, a munkanélküliek nagy része a mezőgazdaság és a feldolgozóipar területéről került ki. A legtöbb szabad munkahely a kereskedelem és a közgazdaság területén volt található.

A 2006-os év adatait elemezve megállapítható, hogy az eltelt három év alatt javulás tapasztalható a foglalkoztatás és a munkanélküliség területén, hiszen a munkanélküliségi ráta 31,05 %, a munkanélküliek száma 30 142, míg a foglalkoztatottak száma 55 450 volt. Azonban a körzet még mindig jelentős gondokkal szembesül, hiszen a 10 évnél hosszabb ideje munka nélkül levők aránya 9%. A munkanélküliek legnagyobb része az 50 évnél idősebbek közül került ki, sőt, a munkát keresők csaknem fele 41 évnél idősebb. A munkát keresők 47%-a szakképesítés nélküli egyén. Jelentős a középiskolai végzettségű munkanélküliek aránya is. A legtöbb szabad munkahely 2006-ban is a kereskedelem és a közgazdaság területén volt található.

A körzet gazdasági fejlesztéseinek körében külön hangsúlyt kell, hogy kapjanak a munkanélküliséget csökkentő tervek és cselekvési programok. A munkanélküliek nagy száma miatt elengedhetetlen olyan új munkahelyeket teremtő programokat kidolgozni, amelyek a munkaerő-piacon legnehezebb helyzetben levő egyének, az általános iskolai végzettségű középkorú munkanélkülieknek nyújtanak munkalehetőséget. Emellett, nagyon fontos lenne összehangolni körzet oktatáspolitikáját a munkaerőpiac mindenkori helyzetével és a fiatal szakemberek képzése során átadni minden olyan ismeretet, mely javítja munkába állásuk esélyeit.

Felhasznált irodalom

1. Gábrity Molnár, I. 2003: A munkaerőpiac általános tendenciái Szerbiában. *Kisebbségi lét és érvényesülés – A magyar lakosság munkaerő-piaci kihívásai a Kárpát-medencében.* - (szerk. Fábri I.), Budapest, Lucidus Kiadó. 244 – 253. o.
2. Szlavity Á. 2007: Népeség és munkaerőpiac. *Vajdaság – A Kárpát-medence régiói* 7. – (szerk. Nagy I.), Pécs-Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó. 224. o.
3. A tevékenység bemutatása a 2004-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat, Szabadka.
4. A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat, Szabadka.